

СТАТИСТИКО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Микитюк В. М.,

*д. е. н., проф., зав. кафедри аналізу і статистики
ім. І.В. Поповича,*

Чугаєвська С. В.,

*к. е. н., доцент кафедри аналізу і статистики
ім. І.В. Поповича*

Борисенко Д. Ю.,

*студенка факультету обліку та фінансів,
Житомирський національний агроекологічний
університет, м. Житомир*

Постановка проблеми. Сучасна економіка є складною, багатоаспектною за змістом, багатоелементною за внутрішньою структурою, багаторівневою за формами господарських утворень, поліфункціональною динамічною системою. Враховуючи складні умови сьогодення, політичну та соціальну напруженість у суспільстві, економіка України перебуває у складному становищі, коли основні макроекономічні показники

мають незначну тенденцію до зростання після виходу із політичної та соціально-економічної кризи 2013-2014 рр.

Вивченню проблем розвитку національної економіки у порівнянні із іншими країнами присвячені наукові праці та доробки таких економістів, як: С.В. Мочерний [3], В.Д. Базилевич [2], В.М. Геєць, Ю.М. Пахомов, А.К. Василевський. Проте питання статистико-аналітичного аналізу макроекономічного розвитку України залишається досить актуальним в умовах нестабільності та політико-соціальної напруги у країні, трудової міграції, зниження доходів громадян.

Вклад основного матеріалу. У сучасних умовах функціонування економіки, в процесі ринкових перетворень виникає потреба у постійному моніторингу на макрорівні, суттєво посилюється макроекономічний аспект аналізу. До основних макроекономічних індикаторів розвитку економіки відносять: показники чисельності, зайнятості та доходів населення, виробництва валового продукту; капітальних інвестицій, експорту та імпорту товарів і послуг (табл. 1). Основним макроекономічним показником є ВВП на душу населення. Розмір валового внутрішнього продукту – результативний індикатор, який характеризує добробут країни.

Валовий внутрішній продукт — макроекономічний показник, що показує ринкову вартість усіх кінцевих товарів та послуг, вироблених за рік у всіх галузях економіки на території держави для споживання, експорту та накопичення, незалежно від національної приналежності використаних факторів виробництва. В період 2000-2010 рр. ВВП України має динаміку зростання, а з 2010 року – спадання.

Звичайно, в економічному аналізі абсолютну величину валового продукту використовують не так часто, як ВВП на душу населення. Якщо даний агрегат зростає – це означає, що зростає матеріальний добробут населення, збільшуються зарплати і податкові надходження до бюджету. В аналізованому періоді з 2000 по 2010 рр. зазначений показник мав стабільне зростання з 635,7 до 2965,1 дол. США, тобто у 4,7 рази.

Таблиця 1. Соціально-економічні показники України у 2000 – 2017 рр.¹

Показник	Роки								Відхилення (+/-) 2017 р. від:	
	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2015 р.	2017 р.	2010 р.	2000 р.	2010 р.	2017 р.	2010 р.
Чисельність наявного населення, млн. осіб	48,7	46,7	45,6	42,6	42,2	42,2	-6,5	-3,4	-6,5	-3,4
ВВП на душу населення, дол. США	635,7	1827,0	2965,1	2124,7	2639,8	2639,8	2004,1	-325,3	2004,1	-325,3
Річний дохід на душу населення, дол. США	455,9	1621,5	2995,4	1785,7	2266,3	2266,3	1810,4	-729,1	1810,4	-729,1
Рівень безробіття, %	11,6	7,2	8,1	9,1	9,5	9,5	-2,1	1,4	-2,1	1,4
Середня номінальна заробітна плата, дол. США	42,3	146,6	276,1	154,1	259,8	259,8	217,5	-16,3	217,5	-16,3
Індекс інфляції, %	28,2	13,6	9,4	48,7	14,4	14,4	-13,8	5,0	-13,8	5,0
Сільське господарство, лісове господарство та рибальство у ВВП, %	14,5	9,2	7,4	12,1	10,2	10,2	-4,3	2,8	-4,3	2,8
Прямі інвестиції до ВВП, %	1,9	9,1	4,7	3,4	2,5	2,5	0,6	-2,2	0,6	-2,2
Експорт, % до ВВП	62,4	48,7	47,1	52,6	47,9	47,9	-14,5	0,8	-14,5	0,8
Імпорт, % до ВВП	57,4	48,4	51,1	55,2	55,6	55,6	-1,8	4,5	-1,8	4,5

Джерело: дані Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>[1]
Світового Банку: <https://data.worldbank.org/indicator>[5]

¹ - дані у 2015-2017 рр. не включають інформацію про тимчасово окупований Крим та територію АТО.

Політична нестабільність призвела до зменшення ВВП на душу населення у 2015 р. до 2124,7 дол. США, хоча у 2017 р. ситуація дещо покращилася і даний індикатор збільшився до 2639,8 дол. США.

Показники чисельності населення в аналізованому періоді 2000-2017 рр. мають також негативну тенденцію. Зокрема, коли у 2000 році аналізований показник становив 48,7 млн. осіб, то у 2010 році – 45,6, а у 2017 році – 42,2 млн. чол., тобто на 6,5 млн. осіб менше базисного періоду. Демографічна ситуація поступово загострюється при підвищенні показників смертності і зменшенні народжуваності популяції. Окрім того, має місце трудова міграція працездатного населення в пошуках кращої роботи та вищих стандартів життя. Хоча рівень безробіття залишається практично без змін і у 2017 р. становив 9,5%, сучасні дослідження підтверджують наявність прихованого безробіття, коли працівники не реєструються на українських біржах праці і в пошуках роботи від'їжджають за кордон.

Характеристикою рівня життя виступають показники доходів домогосподарств та середня заробітна плата. Причому, оплата праці становить найбільшу питому вагу у структурі грошових доходів населення. Заробітна плата як соціально-економічна категорія є основним джерелом грошових доходів працівників і разом з тим є головним рушієм соціально-економічного розвитку держави. Вона забезпечує не лише відтворення робочої сили, але й стає вагомим чинником відтворення суспільного виробництва та виступає основним регулятором ринку праці. За аналізований період середня заробітна плата населення України у 2000-2010 рр. мала стійку тенденцію до зростання - з 42,3 до 276,1 дол. США. Але починаючи, з 2010 року поступово зменшилась і у 2017 р. становила 259,8 дол. США.

Відсутність стабільності в політичній сфері, окупація частини території, військовий конфлікт на сході країни мали негативний вплив на формування споживчих цін. Зокрема, індекс інфляції (індекс споживчих цін) у 2005-2010 рр. поступово зменшувався із 13,6 до 9,4%, а у 2015 році призвів до

сильних інфляційних процесів у державі, коли аналізований показник становив 48,7%. Стабілізація соціально-політичної напруги у 2015 році призвела до зменшення темпів зростання споживчих цін.

Прямі інвестиції є головною формою реалізації стратегії економічного розвитку держави. За допомогою інвестиційних проектів відтворюються на простій і розширеній основі основні засоби виробництва, тобто створюється матеріальна основа для підвищення продуктивності живої праці на базі впровадження інноваційного розвитку виробництв. Завдяки інвестиціям реалізуються досконаліші форми суспільної організації виробництва: його спеціалізація, кооперування і комбінування. Інвестиційні проекти включають: нове будівництво, реконструкцію, модернізацію, технічне переозброєння підприємства та інші напрями поповнення основних засобів. Характерною ознакою 2005 р. стала інвестиційна модель розвитку держави, коли питома вага обсяги прямих інвестицій у ВВП становила 9,1%. Незважаючи на несприятливі економічні умови, фізичний обсяг прямих інвестицій за роки незалежності у національній валюті зберігав тенденцію зростання [4], але у доларовому еквіваленті даний показник не мав чіткої тенденції. Зокрема, з 2000 по 2005 рр. обсяги прямих інвестицій у державі у доларовому еквіваленті збільшилися майже у 13 разів, а починаючи з 2010 по 2015 рік зменшилися у 2,1 рази, а з 2015 року по 2017 рік - у 1,1 рази.

Зменшення питомої ваги сільського господарства, лісового господарства та рибальства в Україні протягом останніх років дає підставу стверджувати про зростання інших секторів економіки та, зокрема, сфери послуг.

Співставлення індикаторів експорту та імпорту держави забезпечує її позиціонування на зовнішньому ринку. Зокрема, у 2000 р. сальдо експорту-імпорту становило 5% до ВВП, спостерігалася експорто орієнтована стратегія розвитку держави, і 62,4% валової продукції України реалізувалося на зовнішніх ринках. Але починаючи від 2010 року сальдо експорту-імпорту набуло від'ємного значення і становило у 2017 р. – 7,7% до ВВП. Такі негативні значення

макроекономічного індикатора зовнішніх торгівельних зв'язків означають, що імпортна продукція перевершує експорт, тобто відбувається спад внутрішнього виробництва на фоні зростання попиту на продукцію. Українська економіка упродовж останніх років набуває імпорто орієнтованого вектору розвитку і у 2017 році вартість імпортного продукту становила 55,6% до ВВП.

Висновки. Аналіз макроекономічних індикаторів розвитку економіки України підтверджує, що від початку 21 століття до 2010 р. відбувалося стабільне економічне зростання. Започатковані реформи та стабільність у державі стали основою для збільшення показників ВВП на душу населення, його доходів, середніх заробітних плат, прямих інвестицій у національну економіку. На тлі політичної нестабільності у 2015-2017 рр. відбулося зменшення основних макроекономічних показників, зниження питомої ваги прямих інвестицій у ВВП та зміщення векторного напрямку у зовнішній торгівлі.

Література:

1. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Економічна теорія. Політекономія : навч. посіб. / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2010. – 494 с.
3. Основи економічної теорії : підручник / С. В. Мочерний, В. Г. Скотний, О. А. Устенко [та ін.] ; За ред. С. В. Мочерного. – Тернополь : Тарнекс, 1993.
4. Управління інвестиціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.vuzlib.su/fm_P/8-3.htm.
5. Світовий банк : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator>.